

KÜRESELLEŞME VE DİN



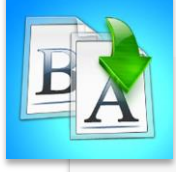
ATATÜRK
ÜNİVERSİTESİ

AİA-AÖF

KÜRESELLEŞME KURAMLARI

Doç. Dr. Arda ARIKAN

Arař. Gör. Özge ZEYREKOĐLU



İÇİNDEKİLER

- Küreselleşme ve Din
- Küreselleşme ve Din İlişkisi Üzerine Kurumsal Yaklaşımlar
- Dinlerin Küreselleşmesi: Küreselleşme Göstergesi Olarak Din
- Küreselleşen Aile ve Din
- Ulus Devlet ve Din
- Terör ve Din



HEDEFLER

- Bu üniteyi çalıştıktan sonra;
 - Küreselleşmenin dinler ile olan iliőkisini öğrenebilecek,
 - Küreselleşme ve din ilişkisi üzerine geliştirilen kuramsal yaklaşımlar hakkında bilgi sahibi olabilecek,
 - Günümüzde dinlerin aile, devlet ve siyasetle olan iliőkilerini öğrenebilecek,
 - Din ve terör iliőkisini sorgulayabileceksiniz.

ÜNİTE

5

GİRİŞ

Küreselleşme, günümüzde en çok kullanılan kavramlardan biri olarak karşımıza çıkar. Bu özelliğine rağmen, küreselleşme kavramının kabul gören genel bir tanımı yoktur. Bir olayın ya da metanın dünyanın her yerine ya da pek çok bölgesine yayılmasını ifade eden küreselleşme, bir coğrafi birim olarak dünyanın tümünün bütünleşmesine, küresel bir toplum ve kültüre sahip olmasına göndermede bulunur.

Siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan bütün dünya ülkelerini etkisi altına alan küreselleşme, sanayileşme ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasına paralel olarak dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan insanlar, toplumlar ve devletler arasındaki iletişim ve etkileşim derecelerinin giderek artmasıdır. Küreselleşme her geçen gün dünyanın farklı alanlarını etkisi altına almaya devam etmektedir. Etki alanı insan ve insan toplulukları arasındaki ilişkiler olan küreselleşme, siyasi, ekonomik, teknolojik, demografik ve kültürel boyutları olan bir kavramdır.

Bu ünite, bir önceki üniteyle de ilişkili olacak şekilde, küreselleşme ve din arasındaki ilişki ve bu ilişkiyi açıklayan kuramlar ele alınmakta, günümüz dinlerinin aile, ulus devlet ve terör ile olan ilişkisi anlatılmaktadır.

KÜRESELLEŞME VE DİN

Küreselleşme, her geçen gün farklı alanları etkisi altına almaya devam ederken, yeni açılım ve devinimler ile mevcut yapısını sürekli bir biçimde yeniden uyarlar. Küreselleşme kavramını Stuart Hall, “küresel ölçekte işleyen ve sınırları aşarak, toplumları ve kurumları yeni mekân-zaman bileşimlerinde entegre edip, bağlayarak, gerçekte ve deneyimde dünyayı birbirine daha bağlı duruma getiren süreçler” şeklinde tanımlar. Anthony Giddens ise “küreselleşme ile dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşarak, uzak yerelliklerde yer alan olayların kilometrelerce ötesindeki olaylarca şekillendirildiğini veya bunun tersinin olduğunu” söyler. Waters, küreselleşmeyi fiziki coğrafyanın sosyal ve kültürel ilişkiler üzerindeki sınırlayıcı etkilerinin azalması olarak tanımlarken, Robertson hem dünyanın küçülmesine hem de bir bütün olarak dünya bilincinin güçlenmesine vurgu yapar.

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızlı bir gelişme kaydeden bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde ülkelerin siyasal ve iktisadi sınırları arasındaki esneklik ve akışkanlık artmış ve dünyanın bir ucunda yaşanan bir olayın olumlu ya da olumsuz etkisi kısa bir süre içerisinde diğer bölgelere de ulaşarak dünya çapında sonuçlar ortaya çıkarmaya başlamıştır. Dünya ülkelerinin ekonomik, sosyal ve siyasi bütünleşmesini gerektiren küreselleşme, gelişmiş ülkeler açısından özellikle



Küreselleşme fiziki coğrafyanın sosyal ve kültürel ilişkiler üzerindeki sınırlayıcı etkilerinin azalması olarak da tanımlanır.

ekonomik ve siyasi anlamda olumlu sonuçlar yaratırken, az gelişmiş ülke ekonomileri için entegrasyona elverişli altyapının olmaması nedeniyle birtakım olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Küreselleşmeyi insanların ve toplumların birbirine yakınlaşması olarak yorumlayanlar olduğu gibi, iki kutuplu dünya gerçeğinin daha da belirginleştiğini vurgulayanlar da mevcuttur.

Küreselleşme toplumların, ekonomilerin ve kurumların yapısında köklü değişikliklere yol açmıştır. Küreselleşen dünyada sadece kurumlar değil, kurumlara yön ve biçim veren ilkeler, değerler ve tutumlar da hızla değişmeye başlamıştır. Bu hızlı değişim 21. yüzyılı birçok yönden önceki dönemlerden farklı kılmıştır. Kültürel küreselleşmenin en önemli dinamiklerinden biri, din ve dinî kültürün etki alanında olan konulardır. Dinin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde kimlik inşa etme işlevi dikkate alındığında, toplumlar ve kültürler hem diyalog taleplerinde hem de çatışma arzularında dine belirgin bir şekilde dayanırlar. Küreselleşmenin ekonomi, siyaset ve kültürle ilişkisi ve din ile arasındaki ilişki arasında benzerlikler bulunur. Küreselleşme her birinin üzerinde köklü bir takım değişim ve dönüşümlere neden olabilirken, din söz konusu olduğunda farklı bir durum ortaya çıkar. Max Weber'in analizlerinin odağında yer alan dünya dinlerinin hemen hepsi fetih veya benzeri ideolojiler aracılığıyla küresel bir yayılmayı hedeflemişlerdir. Bu durum dinlerin küresel bir vizyon geliştirmeye müsait yapıya sahip olduklarını gösterir. Küreselleşme bilgiyi özgürleştirip, paylaşımı kolaylaştırırken; farklılıkları, eşitsizlikleri, işsizlik, ümitsizlik, dışlanma gibi toplumsal sorunları önemli ölçüde büyütür. Küreselleşmenin tüm bu olumsuz yönleriyle birlikte kâr, büyüme gibi ekonomik bakış açısına karşı din, daha merhametli ve empatik bir yaklaşımın temelini oluşturabilir. *Din, fakirlere ve unutulmuşlara yardım etmek üzere toplumun kaynaklarının yeniden paylaşımı ve kimliğin muhafazasına yönelik bir tepki oluşturabilir.*



Dinler, kendi değerlerini insanların tamamına duyurma yolunda küreselleşmenin teknolojik olanaklarından yararlanırlar.

Dinlerin neredeyse tamamı, evrensel tezlere sahiptir. Dinler bu tezlerini evrenin bütününe duyurmaya çalışır ve bütün insanları bu tezleri kabul etmeye çağırırlar. Bu açıdan dinler, kendi değerlerini insanların tamamına duyurma yolunda küreselleşmenin teknolojik olanaklarından yararlanırlar. Bundan dolayı küreselleşme, dini yayma faaliyetinin şeklini değiştirme, hızını ve etkisini artırma işlevi görür. Küreselleşme, din anlayışının sağlıklı bir şekilde gelişmesine olumlu katkılar sağlayabileceği gibi, değişmesine ve yeniden şekillenmesine de yol açabilir.

Kültürel küreselleşme bağlamında küreselleşmenin din üzerindeki en önemli etkilerinden biri, dini küresel bütüne çekerek geçmişte özdeşleşmiş olduğu gelenekten uzaklaştırması ve otantikliğini kaybettirmesidir. Küresel kültür, bir taraftan metaların, diğer taraftan her türlü değer ve inancın süratle tüketimini sağlayarak yoğunluğu giderek artan bir sekülerleşmeyi beraberinde getirir.

Küreselleşmenin bir sonucu olan tüketim kültürü, gündelik hayatın pek çok alanını etkilediği gibi, dinî hayatın pek çok unsurunu da gündelik tüketimin bir parçası

hâline getirerek inançların değer kaybına uğramasına yol açar. Din, sosyo-kültürel kimlik kategorilerinin belirlenmesi ve korunmasında önemli bir işleve sahiptir. Küresel kültürün taşıyıcıları ile karşılaşan toplum veya birey önce kendi kimliğinin belirlenmesinde önemli bir konuma sahip olan dine müracaat eder ve onu sorgular. Böyle bir durumda din iki ayrı tepkinin kaynağı olabilir. Birincisi, özellikle Batı dışı toplumlarda kimliğin önemli bir kaynağı olan din, küreselleşme karşısında toplumu yeniden moral açıdan şekillendirmeyi amaçlayarak fundamentalist hareketler için kültürel bir kaynak işlevi görebilir. İkincisi ise, mesajını iletme üzere medya, internet gibi küresel olanaklardan yararlanan ve otantikliğini koruyamayan din, küreselleşmenin meşrulaştırma aracına dönüşebilir. Böylece bireyler ve toplumlar küresel kültürden daha kolay etkilenir.

KÜRESELLEŞME VE DİN İLİŞKİSİ ÜZERİNE KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

Küreselleşme kuramı küresel çaplı bir kültürel sistemin ortaya çıkışını inceler. Bu kurama göre küresel kültürü ortaya çıkaran çok çeşitli sosyo- kültürel gelişmeler şu şekilde ifade edilebilir: Dünya çapında uydu enformasyon sisteminin varlığı; küresel tüketim ve tüketimcilik kalıplarının ortaya çıkması; kozmopolit yaşam tarzlarının gelişmesi; dünya çapındaki spor dallarının gelişmesi; ulus devletin hâkimiyetinin gerilemesi; küresel bir askeri sistemin ortaya çıkması; AIDS gibi tüm dünyaya yayılan sağlık problemleriyle karşılaşılması; Milletler Cemiyeti ve Birleşmiş Milletler gibi dünya çapında siyasal sistemlerin kurulması; Marksizm gibi küresel siyasi hareketlerin yayılması; insan hakları kavramının kapsamının genişlemesi ve dünya dinleri arasındaki karmaşık etkileşimler.

Küreselleşme süreci bağlamında dinin kuramlaştırılması konusu etrafında bir kafa karışıklığı sözkonusudur. Küreselleşme süreciyle ilgili çoğu kuram dini, genellikle moderniteye köktenci bir tepki olarak görür. Peter Beyer ve Roland Robertson din ve küreselleşmenin kuramsallaştırılması sorununu çözmeyi amaçlayan ilk iki sosyolog olarak karşımıza çıkar. Beyer'e göre çağdaş din, geç modernitenin büyük oranda farklılaşmış sosyal yapısında bağımsız bir alt sistem olarak işlev gören aşkın/içkin bir kutuplaşmasına dayalı olan bir iletişim türüdür. Küresel toplumda marjinal bir alt sistemin işlevi olarak sistemli dinin pür dinî iletişimi (dua, ritüeller ve cemaat) yavaştır. Bununla birlikte küreselleşme yapısal olarak dinin özelleşmesini beraberinde getirdiği için kamusal alan üzerindeki etkisini kaybeder. Ancak küreselleşme sürecinde din, Beyer'in "performans dini" olarak adlandırdığı biçimde kendisini dönüştürebilirse, din açısından yenilenen kamuoyunu etkilemek için verimli bir zemin de sağlayabilir. Dinî iletişim, diğer alt sistemler tarafından oluşturulan sorunlara uygulandığında siyasi, sosyal ve kültürel bir etki elde etmek için kamusal alanda sahneye çıkar. Küreselleşme koşulları



Küresel kuram küresel çaplı bir kültürel sistemin ortaya çıkışını inceler.



Belli zamanlar dini zamanlar, belli mekanlar da dini mekanlar olarak belirlenmiştir.

altında din için topluma dönük iki farklı yaklaşım vardır. Birinde, din, belirli bir perspektiften küresel sistem üzerinde yer alır, fakat izole edilmiştir ve alt küresel kültürdür; diğesinde ise din, kamusal alanda olabildiğince yer alarak kendini küresel kültüre bağlar. Beyer'e göre, dinin geleceği sistemli dinden daha çok performans dininde yatar. Modern küresel toplumda kuramsal din dezavantajlı bir konumdaysa ve dinin özelleşmesi için bir baskı varsa, çözüm, daha fazla dinî bağlılık ve pratiklerde değil, etkili dinî uygulamalar bulmada yatar. Küreselleşen dünyada dinlerin toplumsal formlarına ilişkin açıklamalar, genellikle kutsal alanlar ile dinler arasındaki ilişkilerin sınırları ve bu sınırların nasıl oluşturulduğu sorusu çerçevesinde incelenir. Bu soruya verilen yanıtlar, mekânsal, zamansal ve toplumsal yanıtlar olmak üzere üç grupta toplanabilir: İnsanlık tarihinin hemen hemen her döneminde kutsal mekânların, kutsal zamanların ve kutsal kişilerin varlığına rastlanılır. Belli mekânlar din adına izole edilebilir, belli zamanlar dini zamanlar olarak sınırlanabilir ve din belli insanlarla ilişkilendirilebilir. Ancak bu açıklamalar mutlak ve değişmez bir içeriğe sahip değildir. Kutsal mekânlar dinlere göre değişken ve geçici olabilir, kutsal zamanlar başlangıcı ve sonu itibariyle belirsiz olabilir ve bireyler için kutsallık statüsü kazanılabilir ya da kaybedilebilir.

İnsanlık tarihinde ekonomi, devlet, siyaset, bilim ya da eğitim ve teknoloji gibi din alanı dışında güçlü sosyal sistemlerin gelişmesi, din alanında da değişimleri ve farklılıkları beraberinde getirmiştir. Tarihin farklı dönemlerinde ve farklı dinlere göre değişen dinî toplumsal formlar, çeşitli dinlere mensup kişilerin aynı toplumda bir arada yaşama problemini de içeren pek çok sorunu ortaya çıkarmıştır. Dini, hem dindışı kabul edilene göre başka bir şey olarak hem de başka dinlere kıyasla farklı bir olgu olarak yapılandırmanın iki yönlü zorluğu; nerede, ne zaman ve kim için hangi dinin uygulanacağını açıklayan biçimler ve mekanizmaların varlığını zorunlu kılar. Bu üç belirleme şekli de önemlidir. Bununla birlikte, diğerleri arasında kim için sorusu günümüz küresel toplumunda en önemli ve tartışmalı sorudur. Bu çerçevede küreselleşme kuramcısı Beyer'in sınıflamasından hareketle çağdaş küresel dünyada dinlerin en yaygın toplumsal formlarını; kurumsallaşmış ya da örgütlü din, siyasallaş(tırıl)mış din, cemaatçi/bireyci din ve sosyal hareket dini olmak üzere dört başlıkta toplayabiliriz.

• Kurumsallaşmış ya da Örgütlü Din

Günümüz toplumlarının en dikkat çekici özelliklerinden biri, organizasyonların hayatın her alanına yayılmasıdır. Bu organizasyonlar dünyanın her yerinde toplumsal ve dinî hayatı çeşitli şekillerde etkiler. Bununla birlikte bu organizasyonların en güçlüleri dinî, ekonomik ve politik olanlardır. Gücü, büyüklüğü, içyapısı ve kararlılığı birbirinden farklı çok sayıda dinî organizasyon, dinlere diğer herhangi bir formdan daha fazla somutluk kazandırır. Örneğin Batı'da Roma Katolik Kilisesi çok sayıda alt örgütlenmesi ile bu organizasyonların en büyüğü ve en yaygınıdır. Her kurumsallaşmış din, farklı organizasyonlara sahiptir.

Zuckerman'a göre bir dinî organizasyonun meşruiyetinin toplumsal oluşumunda rol oynayan en önemli iki unsurdan söz edilebilir: Zaman ve dinî organizasyon üyelerinin sayısı. Küreselleşen dinî örgütlerin, geleneksel dinî yapılarını içinde yaşadıkları ülkenin toplumsal koşullarına uyarlayarak yeniden yapılandırdıkları görülür. Bu durum, küreselleşmenin kurumsal dinî değişim üzerindeki etkisinin somut göstergelerinden biridir.

• Siyasallaş(tırıl)mış Din

Günümüz toplumunda, dinlerin mensupları başkaları ya da başka din mensupları tarafından kategorize edilmeye karşı direnç gösterirler. Çünkü onlar bu şekilde dindışı alanların sekülerleşmesini ve dinin kendi alanıyla sınırlı kalmasını kabul etmek zorunda kalırlar. Bu direnişin genellikle en yaygın görünümü, devletin yasama, yürütme erklerini ve askeri yapısını, dinin kurallarını ve uygulamalarını dayatmak için kullanmak anlamına gelen politize olmaktır. Bu yöneliş günümüz toplumunda dini yapıların ordunun ya da devletin görünen yüzü olması veya aynı anlamda devletin dinin bir ifadesi olması şeklinde farklı bir sosyal biçime bürünebilir. Devletin sınırları içindeki insanları ortak yasalar etrafında bir araya getirme kapasitesi ya da belli bir dini insanların günlük yaşamının kaçınılmaz bir bölümü haline getirmesi, bu dinlere bir devlete bağlı olmayan dinlerin başarabileceğinin ötesinde bir duruş kazandırır. Günümüzde dine böyle bir şekil verme eğilimi, en radikal biçimiyle İran ve Afganistan gibi bazı İslam ülkelerinde görülür. Devlet dini ya da devletin dine sosyal bir form kazandırmak için kullanıldığı ülkelerde dinin politize olmuş ya da devletleşmiş yorumu temel dini form haline gelir. Devlet, dine ilişkin olgu, olay, durum ve süreçleri kendi isteği doğrultusunda şekillendirerek dini kontrol altına alma özelliğine sahiptir. Dünyanın pek çok ülkesinde dinler bu anlamda politik bir araç haline gelmiştir. Dünyanın hemen her ülkesinde devletler, dünya dinleri sayılan yaygın dinleri ya da kendi ülkelerinde uzun bir geçmişe sahip olan dinleri kayırırlar.

• Cemaatçi/Bireyci Din

Dinlerin bu formu, kurumsal dinî bağlılıkların ötesinde bireysel ve cemaatçi oluşumları tanımlamak için kullanılır. Bu kategorideki dinî formlar, din ile henüz din şeklini almamış yapılanmalar arasındaki sınırı gösterir. Bugün dünyanın birçok yerinde, tarihte pek çok toplumda olduğu gibi, din adını verdiğimiz olgu, yerel ve bölgesel farklılıkları içinde barındırır. Din dışı kültürel uygulamalara, Batıda halloween, paskalya gibi dini bayramlarda yapılan kutlamalar örnek verilebilir. Bu kutsal günlerin hepsi bir bakıma dinseldir ve genellikle kurumsallaşmış dinî geleneğin bir parçası gibi algılanır. Fakat bunlardan hiçbiri bilinen anlamıyla din ve ibadet kategorisine dâhil edilemezler, çünkü bu tür kutlamalara katılanlar bunların din olarak algılanmasını hedeflemezler. Aslında onlar buna karşı değillerdir, ancak hiçbir kurumsallaşmış din bu uygulamaları sahiplenmez. Bu tür dinî ifadeler, diğer dinî formlarla ilişkilendirildiklerinde din gibi görünürler. Onlar için model teşkil

eden sadece kurumsallaşmış dinlerdir, bu yüzden ibadetlerle benzerlik gösteren sosyal faaliyetler din gibi anlaşılabilir ya da din muamelesi görebilir.

• Sosyal Hareket Dini

Küreselleşmenin homojenleştirici etkisi ve aynı zamanda çok farklı ve zıt kültürleri bir arada yaşamak zorunda bırakması, yerelin kendi kültürel ve dini değerlerini tehdit altında hissetmesine yol açar. Bu durumda yerel olan, fundamentalist bir tepkiyle kendine özgü dışlamacı ve savunmacı cephesine çekilir. Fundamentalist hareketlerin modernliği reddi, modern bilgiyi kendi akılcı bağlamından koparıp dinin hizmetine vermeyi hedefler. Bu ise, modernizmden alınan öğeleri, sosyo-kültürel bağlarından ayırmak anlamına gelir. Aslında modern hayatın sosyo-kültürel altyapısının arındırılması, fundamentalizmin tanımındaki öze dönüşü ifade eder. Bu bakımdan fundamentalistlerin hem bilimsel bilgidan faydalanmak, hem de onun akılcılığa dayalı kültürünü reddetmek istedikleri söylenebilir. Bu çerçevede Beyer, küreselleşmeye tepki gösteren dinî hareketlerle, farklılığı hoş karşılayan dinî hareketler arasında bir ayırım yapar. Küreselleşmeye tepki gösteren dinî hareketler, eski kimlikleri tehdit eden küresel akımlara tepki gösteren çeşitli fundamentalist hareketleri içerir. Diğer grup dünya kültürüne kendisi nihai bir anlam kazandırmaya çalışan dindar çevreci hareketler gibi liberal hareketlerden oluşur. Küresel kültürün çeşitli fundamentalist hareketlerin hedefi hâline geldiğini belirten Lechner'e göre bu durumun açıklaması, modernitenin sadece bir sosyal konu olmayıp aynı zamanda gerçek anlamda dünyaya ilişkin farklı bir bakışı savunmayı gerektiren bir dünya görüşü olmasıdır. Kendilerini Tanrı'nın savunucuları olarak gören dinî hareketler yeryüzünde Tanrı krallığını kurmak ister. Bu tür dinî hareketler, anlamlı bir sosyal düzenin temeli olarak kutsal geleneği yeniden oluşturmaya yönelik bir çabayı temsil eder. Bu çaba, evrenselleştirici küresel kültür karşısında belli bir kültürel özgünlüğü sağlamak ya da korumak için ortaya konan diğer çabalardan biridir. Bu hareketler içinde yer alan kişiler de küresel sahnede önemli aktörler haline gelir. Sonuç olarak değişen küresel koşullar sadece köktencilüğün bağlamı ya da hedefi değil, aynı zamanda bu koşulları yoğunlaştıran birincil etmendir. Beyer'e göre ise, toplumun küreselleşmesi, dinin yenilenen kamusal etkisi için verimli bir zemin sunabilir. Bodur'a göre, küreselleşme süreciyle birlikte komünal dinî yapılanmaların sayısında bir artış görülür. Bireycilik ve rasyonellik eğilimlerinin oluşturduğu modernleşmenin, dinin mahiyetini ve modern dünyadaki konumunu değiştirdiği bilinir. Bununla birlikte postmodernizmin dini büyük ölçüde bireycileşmiş ve inançların bir bölümünde meşruiyetini yitirmiş olarak, yeni formuyla topluma geri döndürdüğünden bahsedilebilir. Küreselleşme sürecinin yerelliği canlandırıcı etkisi sonucunda dinî hareket ve cemaatleşmede bir artış gözlenir ve bu dinsel oluşumların küresel ölçekte bir örgütlenme içine girdikleri görülür.



Toplumun küreselleşmesi, dinin yenilenen kamusal etkisi için verimli bir zemin sunabilir.

DİNLERİN KÜRESELLEŞMESİ: KÜRESELLEŞME GÖSTERGESİ OLARAK DİN

Sürekli değişen, gelişen ve farklılaşan toplumlarda dinî anlayış da değişir, gelişir ve zamana uyum sağlar. Bununla birlikte dinler buldukları toplumun şeklini almaya da uygundurlar. Bu nedenle küreselleşme ile birlikte değişime uğrayan, ekonomi, siyaset, kültür, hukuk, devlet gibi evrensel bir olgu olan din kurumunun da etkilenmesi doğaldır. Küreselleşme süreciyle birlikte dinler doğdukları yerde ve belli bir nüfuz alanında değil, dünyanın hemen hemen her yerinde serbestçe dolaşmaya başlarlar. Daha önceleri çoğunlukla belirli bir bölgede yoğunlaşan din ve dinsel gruplar artık her yerde olabilir. Gelişmiş telekomünikasyon araçları, bizleri diğer kültür ve dinlerden haberdar etmeleri açısından oldukça önemli bir yere sahiptir.

Din insanlığın başlangıcından beri küreselleşmenin ve küreselleştirmenin en eski ancak en etkili nedeni olarak ifade edilir. Falk'ın da belirttiği gibi, modern dönem dinin toplumsal alandaki etkisini zayıflatır ve genel olarak dini, bireylerin vicdan meselesi olarak görerek kişisel alana iter. Modernlik tartışmaları içerisinde oluşan dinin yok olmaya başlayacağı iddiası ise küreselleşme süreciyle birlikte geçerliliğini yitirir. Modern dönemden farklı olarak küreselleşme süreci bir yandan sekülerleşmeyi içerirken diğer yandan da geleneksel dinlerin (etnik, ulusal gibi) canlanmasına ve yeni dinî hareketlerin doğmasına yol açacak sosyo-kültürel zemini hazırlar. Küresel dönemde, kaybolan, anlamsızlaşan bireyin amaç, ilke, ideal yokluğunun dinin canlanmasına yol açtığı görülür. Bununla birlikte *geçmişte din ile modernlik arasında var olduğu sanılan çatışma ve uyumsuzluğun bugün olmadığı ifade edilir.*

TV Kanalları ve internet teknolojisi sayesinde toplum, açık bir toplum haline geldiğinden, küreselleşme sürecinde dinî çeşitlilik meselesi de, toplumsal bir gerçeklik hâline gelmiştir. *Küreselleşme, dinî çeşitlilik meselesinde, hakikat değeri açısından dinler arasında ayırım yapmayı reddeden dinî çoğulculuğu öne çıkarır.* Küreselleşme sürecinde bir yandan farklı toplumlar diğer yandan da farklı dinler birbirine benzer hale gelebilir ve küreselleşme, dünyaya küresel bir din hazırlama projesi olarak görünebilir. Bu açıdan bakıldığında, küreselleşmenin insanlığa değerlerini, inanç ve ritüellerini kendisinin belirlediği adeta yeni bir din sunduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu yeni din, ya mevcut dinlerin temel değerlerinin içi boşaltılarak veya yeniden yorumlanarak ya da tamamen yeni değerler konarak oluşturulur. Takdim edilen bu dinin esaslarının tebliğcisi olarak da medya kullanılır. Küreselleşme ve din ilişkisinde medya, en önemli kavramlardan birisidir. İletişim teknolojisi verilerinin bütünü anlamında görsel ve yazılı medya, günümüzde dinî tecrübenin merkezine yerleşirken, din de medya kültürünün merkezi bir unsuru



Din, insanlığın başlangıcından beri farklı kültürlerin çatışma ve kaynaşmasına neden olmuş etmenlerden biridir.



Küreselleşme ve din ilişkisinde, medya çok önemli bir yere sahiptir.

hâline gelir. Medya ile birlikte geleneksel dini değer ve sembollerin nerede, ne zaman ve nasıl kullanılabileceği, önceden görülemez bir hâl alır.

KÜRESELLEŞEN AİLE VE DİN

Modernleşme olgusu sosyo-kültürel hayatın bütün kurumları gibi, aile kurumunu da etkilemiş; ailenin geleneksel yapısı, işlevleri ve aile içi roller değişmiştir. Özellikle geleneksel toplumlarda dinsel fenomenlerin aktarılma ve içselleştirilme mekânı olan ailenin, modern toplumda değişen yapısal özellikleriyle birlikte bu işlevinde de bir farklılaşma ortaya çıkmıştır. Aile toplumsal sistemin en önemli yapısal unsuru olup, sistemin genel karakteristiklerini yansıtmaya ve kendisini oluşturan bireylere bunu aktarma işlevine sahiptir. Bir sosyal kurum olarak aile, tarihsel ve toplumsal süreçlerin gelişimine bağlı olarak değişir. Nitekim aile ile ilgili geniş, ataerkil ve anaerkil aile gibi tipolojik ayrımlar, tarihsel gelişim sürecinde toplumların yapısına göre farklılaşan aile pozisyonlarını tanımlamak için üretilmiş kavramlardır. Modern toplumun ortaya çıkışını hazırlayan sanayileşme, kentleşme ve sekülerleşme süreçlerinde toplumsal kurumların yapısında meydana gelen değişimle birlikte toplumun temelini oluşturan ailenin de yapısı, öğeleri ve işlevleri tamamen farklılaşır.

Aile yapısının modern dönemde fonksiyonları değişir, geleneksel aile ile modern aile arasındaki dönüşüm çoğu zaman yapısal anlamda geniş aile ve çekirdek aile ayrımlarıyla ifade edilir. Değişimin hızında ve yönünde farklılıklar olmakla birlikte, bütün dünyada çekirdek ailenin yaygınlaşması, geniş aile sistemlerinin çözülmesi yönünde bir hareket gözlemlenir. Giddens'ın da belirttiği gibi, bu geçişin temelinde sanayi toplumunun talepleriyle birlikte modern kültürün yayılması gibi etmenler yatar. Ayrıca aile yapısına dâhil olan eşin özgürce seçilmesi, kadın haklarının artışı, akraba evliliklerinin azalması ve çocuk haklarının genişletilmesi yönünde de değişimler söz konusudur.

Modern öncesi toplumda aile kurumu çok farklı fonksiyonları yerine getirirdi. Modernleşme sürecinde ailenin kuruluşundan aile içi ilişkilerin şekillenmesine, karı-koca ve çocukların rollerinden, aile içi kararların belirlenmesine, sorumluluk anlayış ve algılamalarına kadar pek çok konuda köklü değişimler ortaya çıkar. Törelerin, örf adet ve geleneklerin belirlediği aile yapısı bu süreçte ister istemez zihniyet ve kültürel değişimin, artan bireycilik ve rasyonalizmin etkisiyle bir sarsıntı geçirir. Geleneksel ailedeki işbölümü ve roller sistemi ortadan kaybolmaya başlamakla birlikte, kadının erkekle eşitlenmeye, erkeğin ev işlerinde ve çocukların yetiştirilmesinde sorumluluk almaya çalıştığı bir anlayış da belirir. Böylece modernleşme sürecinde aile içi roller sisteminde değişimler ortaya çıkar. Toplumun en temel birimi olan ailenin dinî, sosyal ve kültürel işlevleri yapısal bir farklılaşmaya uğrar.

Tarihsel gelişim sürecinde ailenin dinî unsurlarla karışık hatta bazen özdeş hâle gelerek biçimlendiği görülür. Çocuğun doğumu birçok toplumda dinî ayinlerin eşlik ettiği bir toplumsal doğumla tamamlanır. Dinî ritüeller sayesinde çocuk toplumla bütünleşme imkânı bulur. Ailenin de dinî hayatın sosyo-kültürel değişim süreçlerinden etkilenmesi kaçınılmazdır. **Modernleşme olgusu ailenin geleneksel roller ve ilişkiler sistemini, kültürel kodlarını etkileyen bir değişim sürecidir.**

Ailede dinî hayatın değişimi konusundaki göstergelerden biri de, evlilikte amaç değişimi ya da evliliğin hangi amaçla yapıldığı konusundaki zihniyet ve yaklaşım farklılaşmasında kendini gösterir. Dinî kabullerin, kutsal bir temel kazandırdığı evlilik kurumu, başlangıçta belli bir amaca yönelik olarak inşa edilmiştir. Evlilik bu anlamda “Allah'ın emrine uymak, Peygamberin sünnetini ihya etmek, vatana millete hayırlı evlatlar yetiştirmek” gibi dinî ve geleneksel amaçlarla meşrulaştırılır. Ancak modernleşme sürecinde evlilik, artık giderek daha çok dinî olmayan kavram ve idealler dışında tanımlanır. Bu durum evliliğin tarz ve biçimini de etkilemiş görünür. **Küreselleşme ve kitle iletişim araçlarının etkisi, evlilikle ilgili modern değer, tutum ve davranışların yaygınlaşmasına yardımcı olur.**

Geleneksel zihniyet, düşünce ve davranışlar sisteminin gerilemesi ve sekülerleşme, ekonomik değişim sürecinde ailedeki erkek egemen yapıyı kırarak, aile içi roller sisteminin de kadının gelişen yeni rolleriyle değişimini kolaylaştırır. Dinin toplumsal etkiler alanındaki roller ve işlevler düzeni zayıflama yönünde değişirken, aile yapısındaki işlevlerinin aynı düzeyde gerilediği söylenemez. Aile, özneliğin, kültürel sosyalleşmenin sağlandığı bir sosyal birim olarak, dine referansın canlı bir şekilde sürdüğü ve buna gereksinimin duyulduğu bir boyuttur.

Çelik'in de belirttiği gibi, modernleşme süreci ailenin roller ve ilişkiler sistemini değiştirirse de, ailenin yapısal bir unsur olarak dinî boyutunun canlı kalmaya devam edeceği söylenebilir. Ancak bu dindarlığın geleneksel ailedeki gibi geleneksel roller sistemini ikame edici değil, belki de bireysel dindarlıkların gelişmesini teşvik edici bir nitelik değişimine uğradığı anlaşılır.

ULUS DEVLET VE DİN

Kimliğin dış etkenlerden etkilenecek şekilde kültür içinde biçimlenmesi ve kimlik kavramının aile ve toplum kadar tarihi ve kültürel söylemlerle inşa edilmesi dikkat çeker. Ulusal kimliğin oluşturulması safhasından sonraki adım olan ulus devlet zamansal bir sürece ihtiyaç duyar. Kolektif kimlikler ulusal kimliği meydana getirme konusunda çok önemlidirler. Kültürel oluşumlar kültürel kimliğin oluşmasına zemin hazırlar. Kültürel kimliğin ön plana çıkarılmasıyla ortak unsurlar ortadan kaldırılır. Her kültürel oluşumdan bir millet veya devlet çıkarma hedeflerinin bir parçasıdır.

Küreselleşme olgusunu siyasal bakımdan incelediğimizde şu sonuçlar ortaya çıkar: Modern dönemde ulus devletlerin önem kazanmasıyla ulusal kimlik kavramı

ortaya çıkar. Ulus devletin gözden düşmesiyle, küreselleşmenin hızlanması ve zaman-mekân sıkışması süreçleri ulusal bağları ve kimlikleri etkiler. Hall'in öne sürdüğü gibi, evrenselleşme eğilimleri derinleştikçe belirli halklar, gruplar ve toplumsal kesimler kendi farklılıklarını göstermek için daha fazla uğraşır ve kendi yerelliklerine daha fazla bağlanır. Bunu görmek için Sovyetler Birliği, Kafkaslar ve Yugoslavya gibi ülkelerin çözülmesine bakmak yeterlidir. Kültürün küreselleşmesiyle içerisinde gizli olan kültürel homojenleştirme olgusu ulusal kimlikleri yok eder. Ulusal kimlikler çözülürken ayrılıklar boy göstermeye başlar.

Küreselleşme ile birlikte sınırların ortadan kalkması öteki'ne karşı biz'in toplumun küreselleşmesi, dinin yenilenen kamusal etkisi için verimli bir zemin sunabilir yeniden konumlandırılmasına yol açar, mücadele alanı daralır ve küresellik-yerellik gibi zıt kutuplar bir araya gelir. Bu aşamada kolektif kimlik önemini kaybetmeye başlar. **Küreselleşme, kültürel homojenleşmeyi bozmaya başlar.** Ulus devletin eski önemini kaybetmesiyle ulusal kimlik, aşırı savunmacı ve saldırgan bir niteliğe bürünerek ırkçılığın artmasına zemin hazırlayabilir. Buna tepki olarak cemaatleşme artmaya, güçlenmeye başlar. Parçalanmışlık, bölünmüşlük ve farklılığın önem kazanması kültürel kimlik biçimlerinin oluşmasına neden olur. Kültürel kimlik ile geleneksel kimlik kavramı kökten değişir. Küreselleşme sonucunda küresel kimlik kitleleşme eğilimine girer. Bu eğilimde ideal duyguların yerini fiilî olgular, amaçların yerini araçlar alır. Bireyler toplumsal değerlerden siyasi ve kültürel katılımda yabancılaşma olgusuna geçer ve çeşitli güç odakları tarafından tüketime yönlendirilir.

Falk, dinin medeniyet kimliğinin temelini oluşturduğunu vurgular. Bununla birlikte, dünyada yaşanan insan hareketliliği ve göçler sonucunda medeniyetleri özelleştirmek ve olduklarından daha homojen göstermek tehlikesini de göz ardı etmemek gerekir. İslam dininin olduğu gibi, Hristiyanlığın da birçok farklı yorumunun mevcut olması, medeniyetler arasında olduğu kadar medeniyetler içerisinde de diyaloga ihtiyaç olduğunu gösterir. Bununla birlikte medeniyetler arasında olduğu kadar medeniyetler içerisinde de çatışmalar mevcuttur.



Küreselleşme ile ilgili tartışmaların en önemlilerinden biri, ulus devletin içerisine düştüğü krizdir.



Şekil 1.1. Medeniyetler çatışması (Kay. www.medyalens.com)

Küreselleşme ile ilgili tartışmaların en önemlilerinden biri ulus devletin içerisine düştüğü krizdir. Bu durumu Bell'in şu ifadesi çok iyi bir şekilde ortaya koyar: "Ulus devlet yaşamın büyük sorunları için çok küçük, küçük sorunları bakımından ise çok büyüktür." Ulus devletin yaşamın büyük sorunları karşısında küçük kalması, devletin kendi yurttaşlarını, kökü kendi sınırları dışında olan ve diğer aktörler tarafından alınmış kararların doğurduğu sonuçlara karşı tek başına koruma gücünü gösteremediğini ifade eder. Ulus devletin yaşamın küçük sorunları karşısında büyük kalması ise kimi yerel sorunların çözümü ile devletin sorun çözme yeteneği arasındaki gerilime vurgu yapar. Bununla birlikte ulus devletin krizi daha net bir biçimde ortaya çıkarılacaksa, sorunun temelinde ekonomik dönüşümü koymak gerekir. Sözkonusu dönüşüm, uluslararası ekonomik sistemden uluslararası ekonomik sisteme geçilmesidir. Uluslararası ekonomik sistemde ticari ilişkileri iç ve dış ticaret diye ayıran sınırları tespit eden aktörler devletlerdir. Pazarların küreselleşmesi ile birlikte bu uluslararası ekonomik sistem artık uluslararası ekonomiye dönüşmeye başlamıştır. Değişimin en önemli özellikleri, sermaye hareketlerinin dünya çapında hızlanmış olması ve ulusal ekonomik mevzilerin küresel bağlantı içinde olan mali piyasalara bağımlı hâle gelmiş bulunmasıdır.

Wilson, Berger ve Luckmann gibi birçok din sosyoloğu yeni dinî hareket ve cemaatlerin çoğalmasıyla inanç birliğinin zedeleneceğine ve formal dinin etkisinin giderek zayıflayacağına vurgu yapar. Dinî çoğulculuk bağlamında Berger, dinin birleştirici semboller ve dünya görüşü sağlayıcı fonksiyonunun kaybolacağından bahsederek dünya görüşlerinin çoğulculuğunun tüm dünya görüşlerinin nisbîleşmesine yol açacağını belirtir, bunların üzerinde bir şüphenin oluşacağını bu durumun da bireyde anomi duygusu yaratarak krize neden olacağı ihtimalini dile getirir. Böylece Berger, ortaklaşa paylaşılan inançların, değerlerin ve sembollerin toplumsal bütünlüğü sağlamadaki fonksiyonuna dikkat çekerek dinî plüralizmin toplumun istikrarına ve işleyişine ciddi tehdit oluşturabileceğini belirtir. Özellikle gençler arasında yayılma eğilimi gösteren yeni dinî hareketler ve cemaatlerin her birinin yalnızca kendilerinin temsil ettiği dinin doğru olduğunu belirtip diğerlerinin yanlış olduğunu vurgulamalarının ve aynı zamanda çok az sayıdaki taraftarlarının inançlarını meşrulaştırmalarının toplumda bir çatışmaya neden olabileceği, aynı zamanda da formal dinin toplumsal dayanışmayı sürdürme yönündeki fonksiyonunun kaybolmasına neden olacağı ifade edilir.



Terör, toplumda korku, endişe, kargaşa ve belirsizlik durumunun hâkim olmasıdır.

TERÖR VE DİN

Terör toplumda korku, endişe, kargaşa ve belirsizlik durumunun hâkim olmasıdır. Terörün bilinçli, planlı ve siyasi bir amaç güdülerek yürütülmesi olarak tanımlanan terörizm ise bir durum değil, süreçtir. Terörizm kavramı ile kastedilmek istenen, bu şiddet hareketinin sistemli ve kasıtlı olarak belli bir menfaat elde etmek için yaratılan terör ortamı olmasıdır. Cirhinlioğlu, terör ve terörizm kavramlarının

çağrıştırdığı ortak noktaları şu şekilde ifade eder: Siyasi amaçları vardır; şiddet içerir, korku yaymak isterler; genellikle masum insanları ve o toplumun stratejik öneme sahip noktalarını hedef alırlar; ulusal ve uluslar arası boyutları vardır; planlı, sistemli ve örgütlüdür; tarihseldir ve karmaşık bir yapı içerdiğinden disiplinler arası bir yaklaşımı zorunlu kılarlar.

Terör tek bir olgu olmakla birlikte tanımını yazarlara; ülkelere; toplumlara; zamana ve hükümetlere göre farklılık gösterir. Bu nedenle toplumsal şiddet, her ülkenin kendi toplum yapısı ve değer sistemlerinin bir yansımasını ortaya koyar. Dönmezer'e göre terörizmin iki temel amacı vardır: Bunlardan birincisi *yakın amaç* olarak nitelenen şiddet, cebir, tehdit, korkutma, yıldırma yoluyla kamu düzenini esaslı şekilde ihlal etmektir. İkincisi ise *esas amaç* olarak nitelenen, ülkenin bir parçasını koparıp orada ayrı bir devlet kurmaktır.

Terörün giysisi etnik, ideolojik olabileceği gibi dinsel de olabilir. Çıkarlarına hizmet ettiği sürece din her kesimin istismarına açıktır. Bu doğrultuda Ercan, dinsel şiddeti ikiye ayırır. İlki, yönetimlerin kullandığı dinsel terördür, çoğu zaman dinler; bazı kişi, grup, devlet ya da devletlerin çıkarlarını savunmada veya yeni çıkarlar elde etmede ortaya çıkarılan çatışmalara giydirilen, etnik, dinsel veya ulusal giysilerdir. İkincisi ise kendisini dinsel olarak meşrulaştıran yönetimlerin uyguladığı terördür. Yönetimlerin uluslararası hukuku hiçe sayarak vatandaşlarına ve rejim muhaliflerine gösterdikleri müsamahasızlıklar ve insan hakları ihlalleri bu kategoriye alınabilir.

Küresel terörizm insandan ve sistemden kopuk değildir, bu sistemin bir ürünüdür. Yaşadığımız dünyada terörizm birçok insana bir savaş aracı olarak hizmet eder. Bu hizmetten bireyler, gruplar, devletler, istihbarat servisleri, vb. yararlanır. Din, ne yazık ki, asıl anlamından uzaklaştırılarak yapılan eyleme meşruluk vermek için de kullanılabilir. Bununla birlikte dinî olmayan bir eylem, din kisvesi altında sunulabilir. Buradaki amaç, asıl niyeti kamufle etmektir.

Günümüzde terörün kutsal olanı sadece bir paravan olarak kullandığı ileri sürülebilir. Bunu dine karşı saldırıda ve karalamada malzeme olarak kullananlar da dine aynı şekilde davranırlar. Bu davranış şekillerini Salur, din düşmanlığından kaynaklanan davranışlar olarak ele alır. Salur'a göre, bu iki anlayış arasında herhangi bir fark yoktur. Biri dini, yaptığı şiddete alet ederken, diğeri bunu fırsat bilerek o dini ve o dine inananları karalar, aşağılar, psikolojik baskı ve şiddet uygular. Küreselleşme sürecinde asıl tehlikeli olan şey, terörün dinin içine itilmesi yönünde gelişen anlayışlardır. Böylelikle dine karşı büyük kötülük yapılır. Küreselleşme sürecinde en önemli kavramlardan biri haline gelen terörle mücadele, aslında yanlış bir adlandırma olan dinsel terörle mücadele şeklinde ortaya çıkar. Terör bir neden değil, sonuçtur. Terörle mücadele ederken arka planını irdelemek gerekir. Terörizmle mücadele ağırlıklı olarak sonuç üzerine yapılır ve daha etkili olan uzun vadeli yatırımı gerektiren nedenler üzerinde çok fazla



Terörizm, şiddet hareketinin sistemli ve kasıtlı olarak belli bir menfaat elde etmek için yaratılan terör ortamı olmasıdır.

durulmaz. Kısaca bir olayın daha başlarına 5N'i (Ne, Nerede, Ne Zaman, Neden, Nasıl) üzerinde fazlaca durulmadan ve araştırılmadan, 1K (Kim) üzerinde oyalanılmamalıdır. Başka bir ifadeyle önemli olan olgunun 5N+1K sıralamasıdır.



Tartışma

- Sizce küreselleşmenin din üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir ? Açıklayınız.
- Düşüncelerinizi sistemde ilgili ünite başlığı altında yer alan "tartışma forumu" bölümünde paylaşabilirsiniz.



Özet

- Her geçen gün farklı alanları etkisi altına almaya devam eden küreselleşmenin en önemli dinamiklerinden biri , din ve dinî kültürün etki alanında olan konulardır. Dinler kendi değerlerini insanların tamamına duyurma yolunda küreselleşmenin teknolojik olanaklarından yararlanırlar. Bundan dolayı küreselleşme, dini yayma faaliyetinin şeklini değiştirme, hızını ve etkisini arttırma işlevi görür. Küreselleşme, din anlayışının sağlıklı bir şekilde gelişmesine olumlu katkılar sağlayabileceği gibi, değişmesine ve yeniden şekillenmesine de yol açabilir.
- Sürekli değişen, gelişen ve farklılaşan toplumlarda dinî anlayış da değişir, gelişir ve zamana uyum sağlar. Bununla birlikte dinler buldukları toplumun şeklini almaya uygundurlar. Kültürel küreselleşme bağlamında küreselleşmenin din üzerindeki en önemli etkilerinden biri, dini küresel bütüne çekerek geçmişte özdeşleşmiş olduğu gelenekten uzaklaştırılması ve otantikliğini kaybettirmesidir. Küreselleşme süreciyle birlikte daha önceleri çoğunlukla belirli bir bölgede yoğunlaşan din ve dinsel gruplar artık her yerde olabilir. Gelişmiş telekomünikasyon araçları, bizleri diğer kültür ve dinlerden haberdar etmeleri açısından oldukça önemli bir yere sahiptir.
- Modernlik tartışmaları içerisinde oluşan dinin yok olmaya başlayacağı iddiası ise küreselleşme süreciyle birlikte geçerliliğini yitirir. Modern dönemden farklı olarak küreselleşme süreci bir yandan sekülerleşmeyi içerirken diğer yandan da geleneksel dinlerin canlanmasına ve yeni dinî hareketlerin doğmasına yol açacak sosyo-kültürel zemini hazırlar.



Ödev

- Küreselleşme ve din arasındaki ilişkiyi günümüz toplumlarında meydana gelen olaylardan örnekler vererek açıklayınız.
- Hazırladığınız ödevi sistemde ilgili ünite başlığı altında yer alan “ödev” bölümüne yükleyebilirsiniz.



Değerlendirme sorularını sistemde ilgili ünite başlığı altında yer alan “bölüm sonu testi” bölümünde etkileşimli olarak cevaplayabilirsiniz.

DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Aşağıdakilerden hangisi küreselleşme olgusunun boyutlarından biri değildir?
 - a) Ekonomik
 - b) Siyasi
 - c) Sosyo-kültürel
 - d) Teknolojik
 - e) Fizyolojik
2. Aşağıdakilerden hangisi dinlerin kendi değerlerini insanların tamamına duyurmak için yararlandığı olanakların başında yer alır?
 - a) Ekonomik
 - b) Tıbbi
 - c) Ekolojik
 - d) Teknolojik
 - e) Demografik
3. Aşağıdakilerden hangisi küreselleşmenin din üzerindeki olumlu işlevlerinden biri değildir?
 - a) Dini yayma faaliyetlerinin şeklini değiştirmek
 - b) Dini yayma faaliyetlerini hızlandırmak
 - c) Dini yayma faaliyetlerinin arttırmak
 - d) Dini gelenekten uzaklaştırmak
 - e) Din anlayışının sağlıklı bir şekilde gelişmesini sağlamak

4. Aşağıdakilerde hangisi küreselleşme kuramına göre küresel kültürü ortaya çıkaran sosyo-kültürel gelişmelerden biri değildir?

- a) Ulus devletin hâkimiyetinin gerilemesi
- b) Dinlerin otantikleşmesi
- c) Küresel siyasi hareketlerin yayılması
- d) Küresel tüketim kalıplarının ortaya çıkması
- e) Tüm dünyaya yayılan sağlık sorunlarıyla karşılaşılması

5. Aşağıdakilerden hangisi küreselleşme kuramcısı Beyer'in sınıflandırmasından hareketle çağdaş dünyada yer alan dinlerin en yaygın formlarından biri değildir?

- a) Sosyal Hareket Dini
- b) Kurumsallaşmış Din
- c) Küreselleşmiş Din
- d) Siyasallaştırılmış Din
- e) Cemaatçi Din

6. Aşağıdakilerden hangisi küreselleşme kuramcısı Beyer'e ait bir kavramdır?

- a) İlahi Din
- b) Performans Dini
- c) Yerel Din
- d) Kutsal Din
- e) Geleneksel Din

7. Aşağıdakilerden hangisi özellikle geleneksel toplumlarda dinsel fenomenlerin aktarıldığı ve içselleştirildiği ilk toplumsal kurumdur?

- a) Aile
- b) Eğitim
- c) Ekonomi
- d) Sağlık
- e) Hukuk

8. Aşağıdakilerden hangisi dinin, medeniyet kimliğinin temelini oluşturduğunu ifade eden sosyologdur?

- a) Emile Durkheim
- b) Auguste Comte
- c) Richard Falk
- d) Max Weber
- e) Anthony Giddens

9. Aşağıdakilerden hangisi terör ve terörizm kavramlarının çağrıştırdığı ortak noktalardan biri değildir?

- a) Planlı, sistemli ve örgütlü olması
- b) Şiddet içermemesi
- c) Korku yayması
- d) Siyasi amaçları olması
- e) Tarihsel olması

10. Aşağıdakilerden hangisi dinsel terörle mücadelede başarılı olabilmek için önem verilmesi gereken 5N+1K sıralamasında yer alan sorulardan biri değildir?

- a) Neden?
- b) Kim?
- c) Ne zaman?
- d) Kaç?
- e) Nasıl?

Cevap Anahtarı:

1.E, 2.D, 3.D, 4.B, 5.C, 6.B, 7.A, 8.C, 9.B, 10.D

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Akad, M., Bulut, N., Hakyemez, Y. Ş., & Okutan, C. (2007). *Küreselleşme ve Türkiye*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Akdemir, M. A. (2004). Küreselleşme ve Kültürel Kimlik Sorunu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 21-44.
- Bauman, Z. (2012). *Küreselleşme*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bayar, F. (2008). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 25-34.
- Bodur, H. E. (2004). Küreselleşmenin Dini Alandaki Etkisi ve Ulus Devlet. *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4, 9-26.
- Bodur, H. E. (2010). Büyük Anlatılar ve Din: Modern Türkiye'ye Yansımaları. *Toplum Bilimleri Dergisi*, Temmuz-Aralık 2010, 4(8), 33-48.
- Cirhinlioğlu, Z. (2004). *Terör ve Toplum*. İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Coşkun, A. (2012). *Küreselleşme, Çokkültürlülük ve İslam*. İstanbul: Rağbet.
- Çapcıoğlu, İ. (2008). Küreselleşme, Kültür ve Din. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XLIX(1), 153-183.
- Çelik, C. (2010). *Değişim Sürecinde Türk Aile Yapısı ve Din*. *Karadeniz*, 8, 25-35.
- Çelik, H. (2012). Küreselleşme Sürecinde Kimlik Tartışmaları ve Medyanın Rolü: Kosova Örneği. *Global Media Journal*, 2(4), 22-42.
- Dönmezer, S. (1996). *YORUM-Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçla Mücadele*, İstanbul: Umut Vakfı Yayınları.
- Ener, M., & Demircan, E. (2006). Küreselleşme Sürecinde Yeni Devlet Anlayışı ve Türkiye. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 197-218.
- Ercan, F. (1997). *Dinsel Şiddet*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Erkal, M. E. (2012). *Sosyoloji (Toplumbilimi)*, İstanbul: Der Yayınları.
- Esposito, J. L. (2003). *Kutsal Olmayan Savaş: İslamcı Terör*. İstanbul: Oğlak.
- Falk, R. (2003). *Küreselleşme ve Din*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Falk, R. (2011). *Din, Medeniyet ve Kimlik Çok Önemli*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Geoffroy, M. (2004). Theorizing Religion in the Global Age: A Typological Analysis. *International Journal of Politics, Culture and Society*, 18(½), Religion and Globalization, 33-46'dan çeviren: Özbolat, A. (2012). Küresel Dönemde Dini Kuramsallaştırma: Tipolojik Bir Analiz. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(1), 209-222.
- Giddens, A. (2012). *Modernliğin Sonuçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Hall, S. (1991). The Local and the Global: Globalization and Ethnicity. *Culture, Globalization and the World System*, New York: Macmillan.
- Kılavuz, U. M. (2002). Küreselleşen Dünyada Din. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayını*, 11(2), 191-212.

- Kılıç, R. (2005). Küreselleşme ve değer ilişkisinde dinin yeri. *Felsefe Dünyası*, 41, 79-90.
- Kula, N. (2005). Küreselleşme, Ruh Sağlığı ve Din. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, V(2), 7-30.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Robertson, R. (1999). *Küreselleşme*. İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Salur, H. (2009). *Küresel Çağda Din ve Terör*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Taslaman, C. (2011). *Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de İslam*. İstanbul: İstanbul Yayınevi.
- Tekinalp, Ş. (2005). Küreselleşen Dünyanın Bunalımı: Çokkültürlülük. *Journal of Istanbul Kültür University*, 1, 75-87
- Turner, B. S. (2002). *Oryantalizm Postmodernizm ve Globalizm*. İstanbul: Anka.
- Türkdoğan, O. (1996). *Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği*. İstanbul: Timaş.
- Waters, M. (1995). *Globalization*. Routledge: NewYork, London
- Yılmaz, A. (2004). *İkinci Küreselleşme Dalgası*. Ankara: Vadi Yayınları.
- <http://iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/1427/file/MustafaARSLAN.pdf>